

De helse rivier; een reis langs de Amazone

El río de la desolación: un viaje por el Amazonas

Javier Reverte

De auteur

Javier Martínez Reverte heeft twee passies die hij perfect weet te combineren. Hij is verzot op lange reizen door onbekend gebied en hij legt zijn gedachten, belevenissen en ontmoetingen op vaardige en gedreven wijze vast. In een interview gaf hij eens quasi-gekscherend aan: 'De langste weg is de enige weg die de moeite waard is.' Zijn vrouw en zoon zullen wel eens zuchten als Javier weer maanden- of zelfs jarenlang de wildernis in trekt, maar als lezer kunnen we deze auteur daar dankbaar voor zijn. Hij heeft zich inmiddels een gewaardeerde positie verworven in de lange traditie van vooral Angelsaksische reisschrijvers met wie hij zich beslist kan meten. Revertes werk getuigt van gedegen documentatie en biedt met een uitstekende literaire verslaglegging veel stof tot nadenken.

Spaanse uitgave:

Editorial Debolsillo
ISBN 84-8346-020-7, 2004

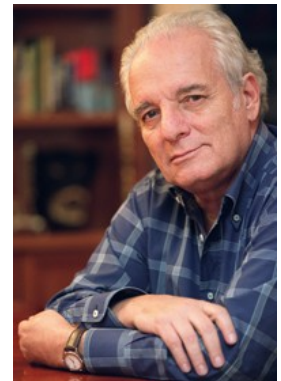
Nederlandse vertaling:

M. Vanderzee
Uitgeverij Epo
ISBN 90-6445-079-2 2009
385 pagina's

Reverte, die de achternaam van zijn moeder hanteert, werd in 1944 geboren in Madrid. Hij studeerde daar filosofie en journalistiek, waarna hij enthousiast aan het werk ging. Ruim dertig jaar was hij journalist, onder meer correspondent in Londen, Parijs en Lissabon en speciaal verslaggever in menig land. Van zijn brede belangstelling getuigt daarnaast zijn werk als politiek kroniekschrijver, interviewer, tv-journalist en scenarioschrijver. Met zijn vier jaar jongere broer, Jorge Martínez Reverte, historicus en journalist, stelde hij in 2001 het opmerkelijke levensverhaal samen van hun vader, Jesús Martínez Tessier: *Soldado de poca fortuna*.

Zijn oeuvre

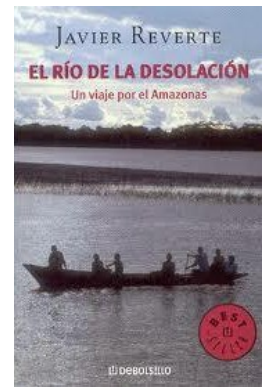
Vanaf midden jaren tachtig onderneemt Javier Reverte lange reizen door gebieden ver van de westerse wereld. Hoewel hij zich uitvoerig voorbereidt op zijn reizen, deinst hij er niet voor terug onderweg het reisschema abrupt te wijzigen, het roer soms letterlijk om te gooien als er een interessante omweg of onverwachte ontmoeting opdoemt. Behalve in boeken verhaalt hij ook in artikelen van zijn reizen. Inmiddels verschenen van zijn hand maar liefst dertien literaire reisboeken en negen romans, verder twee biografieën en drie gedichtenbundels. Als reiziger blijkt hij onvermoeibaar en zoekt hij zijn inspiratie in steeds ontoegankelijker streken: zijn laatste ondernemingen voerden hem naar Alaska en het Noordpoolgebied.

De grote kracht van zijn literaire reisboeken is de afwisseling van zijn persoonlijke verhaal met uitweidingen over de historie van de streken waar hij doorheen trekt, met stukken levensgeschiedenis van schrijvers en andere interessante figuren die hem voorgingen en met beschouwingen op politiek en filosofisch terrein. Veel succes oogstte hij in het bijzonder met zijn trilogie over Afrika (*El sueño de África*, *Vagabundo en África* en *Los caminos perdidos de África*). Ook *El río de la desolación* is een zeer exemplarisch boek binnen zijn oeuvre. Eerder bereisde en beschreef Reverte ook Centraal-Amerika, Griekenland, Turkije en Egypte. In *Dios, el diablo y la aventura* beschreef hij het leven van Pedro Páez, een jezuïet-missionaris in Ethiopië. Ver buiten de toeristenstromen doorkruist Reverte bij voorkeur in zijn eentje onbekend terrein en laat hij zich informeren door mensen-met-een-verhaal. Slechts lokale gidsen vergezellen hem af en toe, als dat onvermijdelijk is. In 2006 kwam een soort metaboek uit met beschouwingen over zijn leven als reiziger, vanaf zijn vroegste jeugdtrips via zijn ervaringen als oorlogscorrespondent tot zijn lange verkenningstochten van de laatste jaren.

De helse rivier: een reis langs de Amazone

El río de la desolación is tot nu toe het enige in het Nederlands vertaalde boek van Reverte, uitgebracht door de Antwerpse uitgeverij Epo, die zich voornamelijk richt op het uitgeven van non-fictie. Het is een meeslepend verhaal over zijn bootreis langs de Amazone, vanaf Pucallpa in Peru dwars door de jungle stroomafwaarts tot Manaus in Brazilië. Het was Revertes bedoeling de rivier helemaal af te zakken tot aan de monding in de Atlantische Oceaan, maar in Manaus werd hij geveld door een malaria-infectie die hem bijna het leven kostte. Hij moest zijn reis afbreken en zich naar een ziekenhuis laten overbrengen. Hij bevoer de rivier op allerlei boten. Dat leken dikwijls varende dorpen, volgestouwd met mensen, bagage en hangmatten. De mensen aan boord en in de plaatsen langs de rivier waar de schrijver verbleef, van reizende families tot rugzaktoeristen, beschreef hij treffend. Reverte laat weinig overeind van het geromantiseerde beeld van het Amazonegebied als een paradijs vol geneeskrachtige planten en opmerkelijke diersoorten. De 'groene longen van de aarde' rond de rivier met zijn eindeloze watermassa's en gigantische muggenwolken blijken een ondoordringbaar gebied en wekken meer associaties op met de hel. De Nederlandse titel is dan ook knap gevonden; een meer letterlijke vertaling zou gewrongen overkomen. Bovendien gebruikt de schrijver zelf ook op meerdere plaatsen de term '*infierno*'. Ook de rode gloed die bij de Nederlandse uitgave over de oorspronkelijke omslagfoto is gelegd, draagt bij aan het opgeroepen sfeerbeeld.

Het koloniale verleden van Spanje en Portugal wordt genadeloos neergezet, evenals de rampspoed voor de inheemse bevolking met de komst van de blanken. Enkele malen hanteert Reverte bewust de stevige term 'genocide' voor de gebeurtenissen in die tijd, bijvoorbeeld op de rubberplantages. De historie van het gebied is een schrijnend, triest relaas, dat weerspiegeld wordt in de achtergestelde positie van de indianen in de huidige maatschappij. Opmerkelijk is dat het verhaal ondanks dit alles, de teloorgang in het koloniale verleden en de armoede in het heden, geen neerslachtig boek is geworden. Het is dan ook doorspekt met anekdotes, laconiek verslag van dagelijkse beslommeringen en frappante ontmoetingen in het Amazonegebied. Javier Reverte is een bevlogen reiziger en verteller.

Het boek bevat een aantal fraaie foto's van het leven op en langs de Amazone, een lijst relevante jaartallen vanaf 1492, een uitvoerige bibliografie, verklarende woordenlijst en namenregister. Verweven in het boek komen allerlei citaten en referenties voor. Behalve de literaire kwaliteiten heeft het boek met dit alles ook beslist veel waarde als reisgids.

Te hopen is dat meer werken van Javier Reverte in het Nederlands vertaald zullen worden. Er zal zeker publiek voor zijn. Daarbij valt in de eerste plaats te denken aan *El río de la luz* (2009) en *En mares salvajes* (2011) de verslagen van zijn reizen door respectievelijk Alaska en het Arctisch gebied. Maar ook zijn romans waarvoor hij zowaar tussen het reizen door nog tijd vindt, verdienen een goede Nederlandse vertaling. Zoals het laatst verschenen en met de Premio Fernando Lara 2010 bekroonde *Barrio cero* over een vrouw die het recht in eigen hand neemt en staat voor haar daden. De veelzijdigheid van Javier Reverte ten top!

Heleen Peeters, 2 april 2012